

Miljenko Stojić

PRIČA O NJOJ

Miljenko Stojic • **PRIČA O NJOJ**

Nakladnici

Ogranak Matice hrvatske u Čitluku
Ogranak Matice hrvatske u Opuzenu

Za nakladnike

Andrija Stojić
Miroslav Vidović

Urednik

Ljubo Krmek

Recenzenti

Zdravko Kordić
Mate Kovačević

Lektura i korektura

Zdenka Leženić

Naslovnica

Hajdučka vrata, Čvrstica

Tisak

FRAM-ZIRAL, Mostar

© Sva prava pridržana: Miljenko Stojić

ISBN 978-9926-495-29-9

CIP zapis je dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod ID brojem 57068294.

ISBN 978-953-50575-1-2

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001202964.

Miljenko Stojić

PRICA
O NJOJ

Matica hrvatska
Čitluk – Opuzen

studeni 2023.

PIVAC

Vojska je mjesecima opsjedala mjesto. Njihova, jugokomunistička. Branitelji im nisu dali naprijed. Dobro su znali što će se dogoditi ako uspiju prodrijeti. Svoje su lice već i te kako pokazali u naseljima koja su do tada zauzeli. Zakukale su mnoge majke, gasila se ognjišta.

Viktoru je tada bilo desetak godina. Dovoljno zreo da shvati kako se događaju ružne stvari, dovoljno nezreo da ga to dubinski ipak ne dotakne. Volio je obilaziti branitelje. Nisu ga tjeroali od sebe. Kao da su time zatomljavali slutnje o neizbježivu padu. Stvarali su si privid uobičajena života. A tamo, na bitnim bojišnicama u svijetu, njihovi su, ili njihovi saveznici, gubili. Je li to kraj? Nisu znali, samo su i dalje ratovali uvjereni u konačnu pobjedu. Dat će Bog, dat će novo razorno oružje, dogodit će se nešto! Viktor im je zagledao opremu, divio se njihovim odorama, njihovoj odlučnosti. Smetalo ga mrvicu hladno zimsko razdoblje, ali pusti to. Oni ne daju zlu naprijed.

Izenada je stigla zapovijed krenuti u proboj. Kako, što, tko... Vojska nije znala odgovoriti. Nekima se nije išlo, neki su jedva čekali taj trenutak. Protjerat će zlosilne komunjare, partizanine, do mora. Ali što onda, kako zadržati osvojeno područje kad se nema dovoljno snage?! To je pitanje ostalo lebdjeti u zraku. Neka na njega odgovaraju oni koji su izdali naredbu.

Postrojili su se pred početak napada. Viktor ih je zavidljivo gledao. Samo da mu je još malo naresti pa da i on bude među njima. Kako bi to bilo lipo. Čaća bi se sigurno radova, a i mati. Njegovi bi mu prijatelji zavidili. Neka se priključe i oni, nitko im ne smeta. Mahnuo je vojsci na kraju i ostao osluškivati kad će puškaranje. Znao je da to tako ide. Već je pomalo pratio vojsku u dosadašnjim kratkotrajnim borbama s onima s druge strane. Kako su ih ono zvali? Partizani, komunjare, ušljivci... Bilo je puno tih imena, neka je i sam izmišljao.

Nije dugo trajalo do pobjedonosna povratka. On im se radovao, a stariji su vrtjeli glavom. Što im nije pravo?! Čuo je da spominju kako se обруч steže. Koji обруч? Što ti oni mogu kad su ovako izgubili?

Počelo je ranim jutrom. Probudila ga je grmljavina i prasak. Odjekivalo je sa svih strana. Ovako do sada nije nikada bilo, mislio je u sebi. Nisu mu dali da ikamo ide. Izveli su ga samo malo van i pokazali mu kako se lagano može poginuti od raznoraznih projektila. Shvatio je brzo, ta ne treba za to velika pamet. Gdje li je sada onaj Miško s kojim se baš bio sprijateljio? Ganja li ove što nadiru? Da bi mogao poginuti, nije mu ni padalo na pamet. Tko što Mišku može? Hrabar, ima najnoviju pušku, ma daj!

Osvanuo je i drugi dan. Netko je odjedanput počeo divljački lupati na vrata. Otac je skočio otvoriti. Nahrupila je unutra skupina odrpanih vojnika. Jedino im se sjajila zvijezda na kapi. Viktoru je došlo nasmijati se. I bi da

stanje nije bilo za smijeh, kako mu je mozak uporno javljao. Udarcima kundaka sve su ih istjerali van. Počeli su ih razdvajati. Oca su gurnuli prema zidu. Jedan se vojnik izmakao i stao repetirati pušku. Viktoru je sinulo što bi se moglo dogoditi, slušao je o takvim stvarima. Skočio je prema vojniku i uhvatio mu se oko koljena. On je bio mali, a on tako visok, ili se njemu samo činilo. Odbacio ga je kao muhu. Nije se uspio ni ustati s kaldrme kad je očuo pucanj. Otac mu se srušio u krvi. Mati je vrisnula, on je vrisnuo, braća i sestre... Rulja je pošla dalje. Zlokobno. Tek nakon nekoliko dana, toliko mu je trebalo da dođe malo k sebi, čuo je da su isto radili i u ostatku sela. Ako je išta do tada spajalo njegov i njihov svijet, sada je s tim završilo. Odlučio je ne pokoriti im se pa koju god cijenu trebalo platiti. Stisnuo je šake i rekao to Isusu. Usput ga je zamolio, onako dječaćki stidljivo, da mu pomogne u tome, barem mrvicu. Učinilo mu se kao da mu se On nasmiješio. Zbunjeno je zatresao glavom. Tko će sve razumjeti ovih dana.

Morali su nastaviti bez oca. Majka se snalazila kako je znala i umjela. Posebno se oslanjala na njega, jer je bio najstariji. Nekako mu je to godilo, ali puno bi više volio da je i otac tu. Jednostavno je osjećao da nema dovoljno snage za sve. Nije o tome nikomu pričao. Tek je s Bogom razgovarao kad bi se od vremena do vremena osamio, dobro se isplakao i rekao Isusu što mu je na duši.

Toga dana majka mu reče da odvede sedam ovaca do susjeda Vinka i da mu ih preda. Nije tu nešto shvaćao. Što će njemu njihove ovce? I to baš sve koje su imali. Kako će oni bez njih, od čega će živjeti? Opirao se. Majka ga je stala uvjeravati ovako i onako, dok joj nije prekipjelo i dok mu nije rekla da nova vlast traži da joj se preda toliko i toliko kilograma mesa, a tko ne preda bit će kažnjen i odnijet će mu druge stvari. Susjed Vinko sad je s njima. Smračilo mu se pred očima. Koja je on kukavica! I njima služiti! Ma ne ću... Majka je stajala i gledala u njega. Kao kip. Nije mu više ništa trebalo reći. Zagrlio ju je i krenuo prema štali.

Vinko se nadmeno osmjehivao. Malo je reći da je išao Viktoru na živce. Stisnuo je zube i čekao da on preuzme ovce. Nije ga na početku ni pozdravio, samo je rekao: »Na!« I sam se začudio kako mu je odlučno to rekao. Vinko ga je mrko pogledao i naredio svojim da izmjere dotjeranu živinu. Viktoru je to zapelo za oko. Oni su u kući ove ovce uvijek nazivali blago. One to jesu, a Vinko i njegovi su živina. Kuhalo je u njemu.

»Fale ti tri kila.«

»Nemamo više«, suho je odvratio i progutao pljuvačku.

»Šta me briga. Donesite pivca, imate njega, vidio sam. Kilaža mora biti u redu.«

Viktor ga je ošinuo pogledom i onda ga sočno poslao u materinu, prvi put nekoga u životu, onako kako su to stariji znali činiti kad bi se naljutili. Vinko se najprije

iznenadio, a onda poletio prema njemu. Njegovi su ga uhvatili. Ali i Viktor je poletio prema Vinku. Morali su hvatati i njega, samo s njim im je bilo lakše. Netko ga je iznio na vrata, opalio mu pljusku i nogom u stražnjicu uputio ga putem kojim je došao. Nije vidio tko mu je to učinio, samo je stao ružiti. Ne bi Boga opsovao ni za što na svijetu, mater svima njima zbog čega ne. Činio je to naglas, tako da je nešto zahvatilo i drugog susjeda, Marka, koji je upravo tuda prolazio. Ostao je iznenađeno gledati za Viktorom. Što mu je? Vjerojatno mu se pamet pomutila zbog gubitka oca!? Takav je život, pomoći će mu, njegovima, koliko se može.

Stao je Viktor kao ukopan. Nije ni opazio kad je došao do seoskoga križa. Gledao je razapeta Isusa. Govorili su mu o njemu, o vjeri na vjeronauku, kod kuće. Prodiralo mu je to u um negdje iz dubine. Onako kao kad se nečega počneš sjećati. Bunio ga je i bio mu ugodan taj osjećaj. Ne zna koliko je tu stajao.

»Oprosti«, rekao je Njemu na križu i nekako se odraslo slabašno osmjehnuo. Baka Kata krišom ga je promatrala kroz prozor i križala se.

NARODNI NEPRIJATELJ U SELU

»Nemate vi pojma o pivanju«, doviknuo im je Meštar u prolazu.

»A ti očito znaš bolje«, prešli su oni zajednički u protunapad.

»Znam.«

»Samo ti pričaj, reveš ko kenjac«, uzvratili Bili i svi prsnuše u smijeh.

»Čaća ti reve«, mirno odgovori Meštar. »I nije sve u revanju, triba znati i prave riči.«

»Kakve riči? Pivaj što si čuo od drugih i to je to. Taman da još riči izmišljam«, nije se dao Puran kojemu se tako nije smjelo obratiti.

»E, lipi moji. Ako želite biti družina ko što želite, morate imati svoju pismu, koju samo vi znate i pivate ju samo među sobom. To je vaša tajna.«

Ovo ih je počelo zanimati. Natjecali su se tko će izreći dopadljivije riječi, ali nije išlo.

»Slušajte vamo. Evo jedne upravo za vas. More?«

»Može«, viknuli su u glas.

Zagangao je sam, koliko se to dalo, a oni su ga pratili otvorenih očiju, ušiju i usta.

»Ukenjala se Pavelićeva krava, na jastuku di Jovanka spava. Ooooj«.

Htjeli su znati tko je taj Pavelić, tko je ta Jovanka. Rastumačio im je da je Pavelić jedan hrvatski velikan iz Zagreba, a Jovanka jedna blenturača iz Beograda. Njima je to bilo dosta. Imali su svoju pjesmu, još tako zabavnu. I nastavili su vježbati, što sami, što s Mešтром. Dobro im je išlo i uvijek bi se na kraju zakikotali.

A ljeto je bilo u punom jeku. Po onom zvizdanu banuše u selo nekakvi vojnici sa zvijezdom petokrakom na čelu, kao iz njihovih školskih knjiga. Bilo je s njima i onih milicajaca, ali tko njih šljivi. Na upit što će u selu, stariji im rekoše da neke ganjaju i da to nije njihova briga. Nisu dalje pitali, privlačilo ih je više oružje od razjašnjavanja tih i sličnih pitanja.

Vojska je stala ručavati. Jedni vani s konzervom u ruci, a drugi unutra uz pivo, pečenje... Bilo je to kod onog Crvenog, kako su ga svi zvali iza leđa i nitko ga nije volio. Tog je dana stalno nešto pričao, šijao rukama, smijao se. Vidjelo se da mu je drago što je s tom družinom.

U jednom trenutku netko reče da bi im drugovi pioniri nešto mogli otpjevati. Crveni se odmah složio i poslao ženu da ih pozove. Nije trebalo, čuli su i sami.

Počeli su se pitati što će pjevati. Netko predloži da to bude ona njihova. Odmah su pristali.

Ozbiljno su se postavili pred drugovima, Andrija je dao znak i pjesma je potekla. Žile su im nabrekle od pjevanja. Neka, samo da im dokažu kako znaju. Primijetili

su da su svi zašutjeli, odložili jelo. Još su jače podigli glas, uživajući u ugođaju.

No, s druge strane stola doletjela je žena onog Crvenog te sva zajapurena stala ih gurati van, a njima ništa nije bilo jasno.

»Znamo mi i bolje«, htio je popraviti novonastalo stanje Andrija jer mu se učinilo da bi to mogao biti razlog ovoga čudnog preokreta.

»Mrš«, zaderao se netko.

E, ovo su dobro razumjeli. Ništa ne shvaćajući, požurili su iz prodavaonice koja je bila vlasništvo Crvenoga. Otišli su prema svome skrovištu, više ih ni oružje nije zanimalo.

Stali su se prepirati tko je od njih kriv. Ali kako god okreneš, nekako ne izgleda da je tako.

Pala je i večer. Narod se povukao u svoje domove i započeo s večernjom molitvom. Andrija je šutio o svemu. I bio je mirniji nego prijašnjih dana. Shvatit će on što se točno dogodilo!

Taman što je molitva završila, kroz vrata proviri nos onoga Crvenog. Što će on sada u njih? Reče didu da kratko iziđe, ima mu nešto reći. I zaista je bilo kratko. Ali šipka koju je did donio, nije. Uhvati Andriju i stane ga tući njome ništa ne govoreći. Pobjegao bi on da mu je išta jasno. Danas ono, sada ovo... Što se tu događa?

Nitko mu nije ništa objašnjavao. Did se umorio, on je nastojao ne plakati, mater mu je u prolazu dobacila da će ćaća zbog njega ostati bez pasoša i da više ne će moći u

Njemačku. Stresao se. Ćaća da ostane bez pasoša? A tko će mu onda za Božić donijeti...? I da je on kriv?! Kako?! Uzalud je grozničavo prebiraio po glavi, rješenja niotkuda.

Otišao je spavati ranije nego inače. Nije mu se nikako dalo zaspati. Misli su mu stalno kolale glavom. Kako, zašto, što on ima s tim...? U neko doba noći čuo je prigušen babin glas.

»Što onako ubi malog?«

»Mora sam. Piva zabranjene pisme pa oni Crveni reče da se pojavija narodni neprijatelj u selu i da to triba suzbit. E, luđi je nego sam mislija.«

»Neka on suzbije one što ih je izrodija, a i sebe, nas neka se okani. I ti da si se okanija malog. Nije on ništa kriv, neko je njega podgovorija.«

»Nije piva sam. Pivali su svi oni s kojima se igra svaki dan.«

»Onda sam još sigurnija da ih je podgovorija oni Meštar. On zna uvijek praviti neke smicalice. Dobit će kad ga vidim.«

»Okani se čovika. Ko zna ko je...«

Andriju nije više ništa zanimalo. Nazirala se pukotina u današnjem danu i kroz nju malo svjetlo. Što je to što onom Crvenom nije odgovaralo? Da pita babu? Jedino mu ona preostaje, od ovih drugih može još i dobiti po ušima. Samo nije siguran hoće li mu baba htjeti reći što njega zanima. Pa mogla ga je sinoć braniti. Počešao se po glavi. Izgleda kao da nije znala što je skrivio, zato ga nije

ni branila. Bilo mu je dosta umovanja. Odlučio je konačno zaspati. Baš ga briga i za Pavelićevu kravu, i za Jovan-ku, i za ove sa zvizdama, baš ga briga za sve njih. Sutra će on lipo sa svojom družinom u nove pustolovine.

Ustao je uobičajeno, kao i svi drugi. Nitko mu ništa nije govorio, a nije ni on drugima. Bolje tako. Popit će svoje mlijeko i tutanj.

Taman kada je mislio poći van, zovnu ga baba: »Dođi vamo, ima ti baba nešto reći.«

Kud sad i ona sa svojim pričama, mislio je u sebi dok joj se primicao. Istrpit će i to pa za svojim poslom.

»Znaš...«, započela je baba.

Vrijeme je curilo, a on je slušao nikada čute priče. Jednoga ljeta, u jednom hrvatskom selu, u jedno hudo vrijeme...

RIKI

Išao je lijeno ulicom. Ugodna ljetna noć. Godila mu je. Kako i ne bi. Stalno se nešto radi, nekada čovjek mora i odmoriti.

Jedino je mrvicu bio živčan. Uzrujale ga stvari s televizije. Ne zna što mu bi pa je nakon dugo vremena pogledao onaj dnevnik. A tamo pričaju li gluposti, pričaju. Naročito mu se nije svidjelo ono o pljački banke. Izveli su sve tako traljavo da će ih policija vjerojatno uhvatiti. U njegovo vrijeme to se tako nije radilo. Sjetio se Pariza. Velik grad, velika banka. Tko da im nešto ne drpi? I bi tako. A on je djelovao sam. Ponovno je u mislima prebirao sve te trenutke, proživljavao taj genijalni plan. Naposljetku se sve pokazalo lako, samo je to trebalo smisliti. Zadovoljno se nasmiješio.

»Riki«, začuo je glas s druge strane ceste. Zbog buke vozila koje je naišlo upravo u tom trenutku nije uspio prepoznati tko ga zove. To nije volio. Tko zna, možda su mu ušli u trag. Da, pokajao se on za sve to, okanio se takva načina života, ali razumljivo da oni ne praštaju.

Odahnuo je. Bio je to Stipica. Zajedno su u vojsci, tuku se ovih godina za slobodu hrvatskog naroda s obiju strana granice. Ne žele biti po strani, jednom se u životu pruža ovakva prilika.

»Šta ti triba.«

»Ništa.«

»Pa što onda zoveš?«

»Nešto smo, izgleda, čudni danas. Prvo da te pozdravim. Drugo da ti kažem... Ma, što bi ti ja išta govoriya, ne želim se mišat.«

»Stani malo, stani. Di se ti to ne želiš mišat? Što se događa?!«

Stipica je bio zadovoljan. Zagrizao je. Mrvicu će sjesti, malo popiti i razmijeniti koju riječ. Baš mu je bilo dosadno.

»Ma znaš, onaj tvoj...«

»Kakav moj? Nisam oženjen.«

»Ama nisi na ispovidi da te pitam jesi li oženjen ili nisi. Znam ja to. Nego, Bobi je...«

»Odakle sada toga zlotvora ovamo? Pripazi, budeš li se šalija, ne ćeš dobro proći.«

»A jesmo nešto večeras ozbiljni.«

Stipica mu je vadio mast. Ali ipak nije smio pretjeravati.

»Eno ga u vojarni.«

»Nije valjda doša i tamo hapsit, kako su oni to prije govorili. Zlotvor je to, reka sam ti.«

»Kakvo hapšenje, druga su sada vrimena. Nije to kao kad su tebe strpali u onu maricu. On ti je sada običan vojnik.«

»Običan vojnik? Bobi? Nešto tu nije jasno.«

»Bilo, ne bilo, ali ti je tako.«

»A u čijoj postrojbi?«

»U postrojbi jednoga kojega ja dobro poznajem.«

»Opet ti s tim tvojim blesavim humorom. Lipo sam te pita u čijoj postrojbi?«

»Postrojbi čovika s kojim sada razgovaram.«

»Stani, želiš reći...«

»Ništa ja ne želim, ja sam već reka što sam ima reći.«

Riki se uhvatio za zidić pokraj kojega je prolazio. Da, upravo tu u blizini taj ga je lik uhićivao. Natukao mu je one lisičine bez milosti. Ne bi da nije imao pomagače u onima drugima. Nije se imalo kamo. Usput su ga još i dobro izbubali. Kao, on im ruši onu njihovu... Nije joj nikada htio izgovoriti ime. Za njega je ona bila prokleta i ništa više. A dobit će on sutra.

»Stipica!«

»Šta je sad?«

»Idemo do Lole malo sist. Idi ti, eto mene odma.«

»Dobro«, odvratio je zadovoljno Stipica, samo da se večeras s nekim druži. I njemu je bilo dosta Bobe, neka mu barem sada netko kaže šta je prija radija.

Riki je brzo došao. Pokupio je samo nešto novca iz ladicice i to je to. Zanimljiva večer trebala je biti pred njim.

»Ono vaše?« upitao je konobar.

»Da«, odgovorila su obojica uglas. Nasmijali su se. Koji su oni tipovi!

Nije bilo puno gostiju pa je i konobar bio brz.

Stipica je gledao u Rikija.

»Šta me gledaš?! Nešto nije u redu?«

»Pa ti još piješ tu koktu?! Očito, nisi ju pio kad si bio mali pa sad nadoknađuješ«, bio je malo zloban Stipica.

»Nije to, znaš ti dobro.«

»U redu, što se odma ljutiš. Bilo bi i meni, čini mi se, bolje da konačno s ovim prestanem. Samo, nekako mi se ne da. Draga čaša i gotovo«.

Riki se zagledao u daljinu. Duga bi to priča bila kada bi on sada njemu objašnjavao i kako je počeo, i kako je prestao, i kako sada zapravo razmišlja. Duga. Život ga nije mazio, a nije ni on njega. Išlo se momački.

»I dođe pajdo k tebi, a?«, nastavljao je Stipica.

Riki je još gledao negdje u daljinu. Počeše mu se javljati slike iz tamnice.

»Dođe. Bolje bi mu bilo da nije. Izravnat ćemo mi račune.«

»Što misliš učiniti?«

»A što to tebe briga? Da nisi počeo osićeat grižnju savjesti? Kazao si mi za njega i sad se bojiš moje reakcije? Kao da ga je ne bi tamo ugleda za dva dana kad se vratim u postrojbu? E, moj Stipica, stariš!«

Stipica je šutio. A i što bi rekao. Mora se dogoditi što se ima dogoditi.

»Mali«, zvao je Riki konobara. »Donesi litar crnog.«

»Stani Riki. Ako ne piješ, onda ne piješ. Ne moraš zbog mene...«

»Ništa te ja nisam pita. Ovo je posebna večer i bit će posebno. Jasno?!«

Naravno da je jasno, kad se već sam zaplentao u sve ovo. Samo će gledati da obojica ne prevrše mjeru.

Riki je pio bez kočnica. Tek je sada Stipica spoznao u što se uvalio. Nastojao je ostati što trjezniji, jedan od njih dvojice mora.

Pretrjali su te večeri i svoju povijest, i povijest svoga kraja, i ovaj rat, i... Čini se da nema čega se nisu dotakli. Ali šutjeli su o Bobiju. Riki ga nije spominjao, Stipica je to očekivao, onda je shvatio da on ne smije biti prvi koji će to učiniti. I tako su došli sitni sati. Konobar je trebao zatvoriti lokal. Nisu se opirali. Riki je platio, malo drhtavom rukom, ali je platio. Rastali su se kao i uvijek, prijateljski. Samo što je ovaj put Stipica zagledao za Rikijem. Oće li moći sam do kuće, što li razmišlja u onoj svojoj glavi?

Rikiju je ta njegova glava vrila. Bobi. Došla maca na vratanca. Minjaju se vrimena, moj pajdo. Otiša ti oni beznogi, država ti se raspala, ko si ti sad?!

Upravo je nailazio pokraj Gospina kipa. Stao je kao ukopan. Gledao je on nju, gledala je ona njega. Prolazile su mu kroz misli slike kada je tu postavio taj kip. Gospa Međugorska, Kraljica Mira. Bio je zaista nemiran tih dana. Odlučio je, uz ostalo, i prestati piti. Samo mu je božanska snaga mogla pomoći u svemu tomu.

Ne zna koliko je dugo gledao u kip. Osjetio je da je trenutak krenuti.

»Dobro, oprosti, bit će sve u redu.«

Kao da mu se glava razbistrila. Zatrešao je njome.
»Koja večer, Bože moj!«

MAĆI

Zimsko jutro u Promini. Svježe, ali kristalno jasno. Sunce obasjava okoliš i ljude.

Matu nije obasjavalo. Njega je obasjavala njihova mržnja. Rigala je kao grotlo vulkana. A iznad nje mrtvačka glava. I prekrizene mrtvačke kosti. Četnik se zadovoljno smijao. On je u punini svoje uloge.

Postrojili su ih uza zid blizu Jokaševe kuće. Znalo se što slijedi. Toliko puta viđeno u ovome ratu, Domovinskom, kako su ga Hrvati zvali, a oni su za njega imali više imena, ovisno o tome koja je politika bila na djelu. Klatili su se između velikosrpstva i jugoslavenstva, tamo i ova-mo. Nešto će pobijediti, samozadovoljno su razmišljali.

»Vadi pare! Ne gledaj vamo ko tele. Je li, bre, jasno?«

Šutjeli su. Kakav novac! Ta davno su im oduzeli sve što su imali. Nije im bilo žao, samo neka je glava na ramenu, proći će i ovo. Ali se odužilo. Strpljivo su podnosili što se podnositi trebalo. Izgleda da je sada kraj. Zbog čega nije bio prije, nisu znali. Neka bude kad već biti mora.

»Nemate sad. Imali biste da vam je naiša Tuđman. Samo ne će vam on nikad naići. Najprije, jer je ovo naša zemlja i on tuda ne more prolaziti. A zatim jer vas više biti ne će. Došla komanda, šta ću vam ja. Jedino ako imate para, moglo bi se nešto učiniti. Ta ne će vas niko brojiti u jami.«

Monolog bi trajao i dalje da nisu došli unproforci. Odmah se vidjelo da se ne žele miješati. Jovi je, naravno, bilo drago. Posao treba obaviti, mora se pohvaliti pred drugovima.

Dobro su ga poznavali, kao i još neke među četnicima. Živio je tu među njima, zajedno su rasli, igrali se, tugovali. Ovo ludilo odmah ga je uhvatilo. Nije im bilo čudno. On je uvijek išao nekim svojim putem. Čak ni jugokomuniste nije dobro podnosio. Ali nisu ga previše dirali i dani su prolazili. A da su oni tako postupali, davno bi im rebra bila polomljena.

Mate je jedini od njih imao nešto novca i dao Jovi. Nije mu bilo dosta. Mrštio se. Ostavio je Tomu gdje je i bio.

»Samo ovo? E, ne ćeš se ti tako lako izvuć. Donesi još.«

»Nemam više.«

Gledao ga je Jovo mrvicu netremice, a onda mu odvalio pljusku. Svom snagom, a imao ju je, na žalost, uvijek veliku. Matina je glava odletjela na drugu stranu. Polako ju je vratio u prvobitan položaj. I onda se dogodilo ono što Jovo nije predviđao. Mate ga je pljusnuo svom snagom. Nije mu puno našao, jer godine su ipak učinile svoje. Nakon što se Jovo povratio od šoka, lupio ga je kundakom u trbuh. Mate je tresnuo na zemlju. Jovo nije dopustio nikomu da ga podigne.

»Ustaj, ustaško pseto, da vidiš kako Jova bije. Ustaj ili ću ti sprašit rafal u tu mišinu.«

Mati je bilo svejedno što će biti. Osjećao je duboko nutarnje zadovoljstvo. Neka je ovom bilmezu pokazao zube. Jadan ti je on i ta njegova »Krajina« čim svoju snagu iskalkuju na starčadi. Polako se podizao na noge. Jovo je divljački očekivao ponovni sraz.

Nije ovo Matu previše potreslo. Navikao je već na batine, navikao da ljudi nestaju. Mjeseci koje je živio pod jugovelikosrpskom čizmom sve su mu razjasnili, iako nikada nije imao iluzija kao neki. Njemu ta jugoslavenština jednostavno nije mirisala i gotovo. Jest da mu je ćaća bio partizan, ali nešto je to drugo. Ta što je mogao biti!? Došli, unovačili ga i tuci se za njih. A kod kuće Talijani pa se ti vrati. Četnici također nisu bili daleko, prijateljevali su s tim Talijanima. Sada Talijana više nema, njih, na žalost, još ima. Kiselo se nasmiješio.

»Šta se ti, budalo, smiješ? Oćeš da te zakoljem na licu mesta?«

Sada se nasmijao još šire. Gotovo je, pa što ne bi.

Četnik je doista vadio nož. Mate se cerekao. Vidio ga je kako ide prema njemu.

»Stop«, čuo je nečiji glas, zveket oružja. I on i četnik nekako su se ukočili. Što je sad ovo?

Iz one skupine unproforaca neki se garavi približavao. Njegovi su zauzeli borbeni stav. Četnicima ništa nije bilo jasno. Pa od početka su s njima u dobrim odnosima!?

Garavi se približio Mati. Odgurnuo je četnika i zapiljio se u njega.

»Bog, barba«, izustio je nakon nekoliko trenutaka naglaskom svoga jezika.

Nevidenom brzinom Mati se u glavi počeo odmatati davni film na koji je već bio zaboravio. Radili su u još jednoj tuđoj zemlji. Gradili su im putove, a narod je bio siromašan. Kako im pomoći kad si i sam došao nešto zaraditi! Bilo mu ih je uistinu žao. Odlučio je učiniti što učiniti može. Počeo se sustavnije brinuti o onom malom što se svaki dan motao oko njihova kampa. Davao mu je hrane, dopuštao da ju ponese i kući. Mali mu se predstavio kao Jusuf, a on ga je jednostavno zvao Maći. Nešto mu to bilo draže. Ali ne traje posao vječno. Došao je dan odlaska. Maći je bio tužan, pretužan. Dao mu je hrane koliko god je mogao ponijeti. Nije ga to zanimalo. Nešto mu je govorio na svom jeziku, on to nije razumio. Da je engleski, hajde i nekako, ali to... Dugo su jedan drugomu mahali dok je cestovna prašina ostala vihoriti u zraku.

Vedro se nasmiješio, onako kako već dugo nije.

»Bog, barabo«, odvratio je.

Ta davna lozinka ponovno je uspostavljena. Poletjeli su jedan drugomu u zagrljaj. Dugo su se držali, a četnici su iznenađeno stajali obješenih lica. Kako dalje?

Sada je Maći već nešto znao engleski pa su se mogli sporazumjeti. Ali ga četnici nisu znali. Bojali su se onoga što ova dvojica govore.

»Prevedi«, gurnuo je jedan puškom Vladu. »Ne će mi ovaj crnjo tu zapovidat. Prevedi!«

Vladi se to nije dalo. Sjetio se onih davnih jugoslaven-
skih vojničkih priča. Nije ih volio, ali ih je morao slušati
od onih koji su nalikovali na ovoga tu. Pa mu je počeo
vaditi nešto iz toga repertoara. Četnik je ubrzo shvatio
da ga ovaj zafrkava. Podigao je u ljutnji pušku i još je brže
spustio. Neki je unproforac bio iza njega.

»A platit ćeš ti meni, ne će ovi uvek biti tu. Stoko
neodgojena.«

I drugi se u skupini počеше smješhati. Stvarno je ovaj
četnik odgojen.

»Vi četnici odmaknite se, a vi što stojite uza zid polako
za onim tamo unproforcem.«

Govorio je to Mate kao da je u svojoj konobi.

»A ne more to tako, ja sam ovde glavni«, počeo je neki
brkajlija i bradonja vikati. Maći ga je ošinuo pogledom.
Namignuo je jednome svome pa se oču rafal. Istina, u
zrak. Svi su zastali.

»Hajde, šta čekate«, ponovio je Mate.

Nabili su se u onaj Unproforov kamiončić. Maći je vo-
dio glavnu riječ. Svi su se zadovoljno smijali, a četnici se
pokislo kupili prema svojim vozilima. Propade im posao.
Psovali su, čulo se nadaleko. Unproforci su htjeli znati što
govore. Domaći su odmahnuili rukom, na što se unprofor-
ci stadoše smijati.

Dan je nastavio biti jednako lijep. Svi su to sada pri-
mjećivali. Molili su se Bogu, nikada žarče u životu.

U PLANINI

Sreli su se pred hotelom Panorama. Nije mu se danas dalo voziti pa je malo prošetao.

»Dolaziš li i ti u nedjelju na skup? Bit će ono naše društvo. Moramo se nešto dogovoriti.«

»A gdje?«

»U Muslijinu vikendicu. Uvijek nam je tamo bilo lipo. Vani ladno, unutra vatra plamsa, bit će nešto i za prigrisak i šta ćeš bolje.«

»U redu to, nego o čemu je dogovor?«

»Ma o ovim budalama šta su navalili ić vani. Kao, ovdje im nije dobro. Kako nije? Imaju...«

»Dobro, čut ćemo se, ne mogu ti sada ništa zasigurno reći. Žena mi je pred porodom. Vidjet ću.«

»Čuj, pred porodom! A već imaš četvero dice. Šta će ti više? Zar ti nije bolje malo se provesti s nama i...«

»Ajde živio, moram ići. Čut ćemo se, rekao sam ti.«

»Šta se ljutiš! Život je lijep kad imaš para. A kad ih nemaš, onda učini sve da ih imaš.«

Stvarno ga je ovaj Paško ljutio. Priča bez veze. Samo misli na sebe i na svoju stražnjicu. Bolje bi mu bilo da dođe pameti.

»Pa di si ti«, dočeka ga upit na ulasku u hotel. Prepoznava Marinka. S njim mu je uvijek bilo drago razgovarati.

»A, evo, malo sam izaša popit kavu. Dojadilo mi na poslu, a i u kući. Znaš da ne volim ladnoću.«

»Neka, neka, dobro ti je to. Valja uvijek izić među ljude. Samo, nisu svi ljudi«, nasmiješi se Marinko.

»Je, imaš pravo«, nasmiješi se sada i Ivo. »Baš sam nešto o tomu razmišljao kad sam maloprije sreo onog bilmeza.«

»Vidio sam ja to kroz prozor i shvatio da ti nije dobro sjeo. Nisi ni ti njemu, pa ste kvit.«

»Samo se ti zezaj. A ja bih morao s njima na sastanak.«

»Znam, čuo sam ja nešto o tome. Kriju informacije, ali znaš da ja sve doznam. Imam dobre pipke u narodu.«

»Sve mi se čini da ću ih morati otkantati. Već su mi se popeli navrh glave.«

»Znam da jesu. Međutim, pare su kod njih i kod još ponekoga takvog kakav si ti. Vi tek počinjete skupljati, a njihovi su to počeli davno. Sićaš li se?«

Kako se ne bi sjećao. On je išao poderanih hlača, a oni su ganjali modu. Moglo im biti. Njihov je ćaća bio u Partiji, a moj je radio oko duvana. Njima je stizalo svakog mjeseca u kuverti, a nama ako se štogod nekako zaradi. Samo, bili smo sretniji od njih. Pucali smo od zdravlja dok smo išli na vjeronauk, oni su dotle pucali od zavisti. Nisu smili s nama pa smo ih dražili.

Svrnu misli. Bilo pa prošlo.

»Ma, nešto razmišljam da im barem malo pokvarim plan. Pojma nemam kako. Valjda ću se usput nečega sitit.«

»Sitit ćeš se, uvek si se sitija pa ćeš i ovaj put. Ali nemoj pritiravat. Ostani u tom društvu kakvo je, da je. Mora i njih netko kontrolirat, dosta su oni kontrolirali nas.«

»Imaš pravo«, odobravao je Ivo. »Okolnosti su takve kakve jesu. Triba živit i napridovat.«

Nastavili su još neko vrijeme. Brzo je prolazilo. Znali su da je budućnost njihova, bez obzira na trenutne poteškoće.

Nije žurio vozilom uz planinu. Htio je malo uživati dok ne prispije do onih nesritnika. Stvarno su takvi. Ne razmišljaju glavom, samo da im je skupiti što više. A što će im to? Imaš koliko ti je dovoljno, ostalo podijeliš, nekoga usrećiš i život je lijep.

Vozilo je bilo nasred ceste u daljini. Što je sad ovo? Kad se primakao bliže, vidio je da je to Stipan, jedan od onih koji bi trebao biti na sastanku. Naravno, zaustavio se.

»Što je, Stipane? Nešto ne ide kako triba?«

»Ma pojma nemam. Kupio sam ga nedavno, rekli mi da je to zadnje čudo tehnike i sad ni makac. Izišao sam malo protegnuti noge i kad sam ga ponovno htio upaliti on ne će. Oni su sigurno meni nešto podvalili. Zavidni su da sam bogatiji od njih. Kupit ću ja bolji ako triba, samo nisu oni bolji od mene.«

Ivo ga je ošinio pogledom i pošao prema vozilu vidjeti što se moglo pokvariti. Pa da, to je to. Kupio vozilo s automatskim mjenjačem i ne zna njime rukovati. Kad se pali, ručica treba biti na mjestu parking... Bez riječi mu

je zatražio ključ, upalio i rekao mu da vozi. Htio je znati kako mu je to uspjelo. Odgovorio mu je da će mu kasnije kazati.

Sve je počelo uobičajeno. Šupljom pričom, kako se obično kaže. Njemu je bilo stalo samo do toga da to krene pa da može nazad. Žena ga čeka, djeca ga čekaju, ovi ovdje samo blesaju.

Konačno je Muslija preuzeo glavnu riječ. Pa i red je, u njegovoj smo kući. Govorio je kako se počela osjećati velika kriza zbog nedostatka radnika. Odoše svi van, kao da im je tamo bolje. Sad ih moramo tražiti kojekuda, a i ti se nećkaju. Na što je ovo izišlo, ljudi moji!?

»A koliko ih plaćaš mjesečno?«, ote se Ivi.

»Šta koliko? Koliko i drugi. Šta bi ti tija, da im dam sve što zaradim? A od čega ću onda ja živiti?«

»Ne budeš li im tija dat dobru plaću, ni ti ni oni ne će imati od čega živiti. Samo, oni će otić vani i zaradit, a kud ćeš ti?«

»Šta kud ću? Naći ću ja one koji hoće.«

»Da ih možeš naći, onda mi danas ne bismo bili ovdje. Daj, počnimo ozbiljno razgovarat.«

Htio je Muslija još nešto reći, ali mu daše znak da šuti. Očito su shvatili da su vremena ipak ozbiljna.

»Ljudi moji«, poče Mate, »nemojmo se ovdje nadmudrivat. Svi znamo da se dobar radnik kupuje za novac. Ako ga ne ćemo platiti, on ode, a nama ostaše ovi garibi.

Znači, povećajmo plaće, malo se bolje pobrinimo za njih pa će biti svakome. Tako ja mislim.«

Očito se i njemu nekamo žurilo. Ivo je uvijek smatrao da je najrazboritiji među ovima ovdje. Zna on zaglibit, ali kad mu se voda ulije za uši, počne bolje razmišljati.

Nastade žamor. Nije se lako odreći novca, a očito je da se mora. Ivo se smješкао u sebi. Neka ih, neka se malo prže.

»Idemo mi uvest Turke. Ne pitaju puno, imaju onu svoju viru, svako sebi. To je najbolje.«

Gledali su razgoračeno u Jokana. Nisu znali šali li se ili ozbiljno govori. Kakvi Turci, petljanija je to. Nisu ni državni zakoni kao što su nekada bili. Postrožilo, moj čovik.

Možda bi još sve trajalo da ne uđe Ikan i reče da je divljač spremna za jelo. Dobro je zna spremit, svaka mu čast. Rekoše mu da će oni brzo, samo neka još malo pričeka.

Miris je zaista dražio nosnice. Počeli su se vrpeljiti. Dobro, povisit će plaće tim neradnicima. Ne more se bez njih. Ne treba prikardašit. Ako skuže da love ima, tražit će još. Nego kukaj, pričaj da im daješ posljednje što se ima i da se više nema kamo. Neka se trude i bolje rade pa će biti još.

Spuštao se Ivo polako planinom. Bio je ipak zadovoljan. Radnici će dobiti barem nešto veću plaću. Ili drukčije rečeno, ostade Partija bez dijela love. Namakla ju je od ove sirotinje, neka ju barem djelomično i vrati. On će također povisiti plaće svojim djelatnicima. Istina, zadovoljni su,

ne odlaze, ali neka bude svima kad je već Bog dao. Moja će djeca rasti s njihovom, kako da onda ne budem darežljiv!?

Noga mu je malo jače pritisnula gas. Osjećao se sretnim.

Životopis

Miljenko Stojić, suvremeni hrvatski književnik, novinar i franjevac, rođen je 1. lipnja 1960. u Dragićini kod Međugorja. Pučku školu pohađao je na Čerinu, Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom, studij filozofije i teologije u Zagrebu, Sarajevu i Jeruzalemu te magistrirao kršćansku duhovnost u Rimu.

Djelovao je kao župni vikar, odgojitelj sjemeništara, postulanata, novaka i bogoslova, voditelj mladih, vojni dušobrižnik u Domovinskome ratu, tajnik Hercegovačke franjevačke provincije. Godine 1993. pokreće Informativni centar »Mir« Međugorje, a 25 studenoga 1997. i Radiopostaju »Mir« Međugorje kada kao pokretač i ravnatelj izgovara prve riječi: »Hvaljen Isus i Marija, dragi slušatelji, nalazite se na valovima Radiopostaje "Mir" Međugorje, na frekvenciji 100,1 MHz«. Potom pokreće i vodi novinsku agenciju MIRIAM, kao i više portala (medjugorje.hr, franjevci.info, pobijeni.info, grobljemira.info...). Idejni je začetnik povjerenstava za uređivanje i obilježavanje grobišta iz Drugoga svjetskoga rata i poraća po općinama

u Herceg Bosni, što je okrunjeno ustrojem Odjela HNS-a za Drugi svjetski rat i poraće te pokretanjem Memorijalnog centra Groblje mira na Bilima.

Trenutačno je vicepostulator postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«.

Član je više udruga, a u nekima je i u upravnim tijelima: Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnika HB, Hrvatskog društva za znanost i umjetnost, Matice hrvatske, Hrvatskog kulturnog vijeća, Hrvatskog društva katoličkih novinara, Hrvatskih novinara i publicista, Društva hrvatskih novinara u BiH, Hrvatskog svjetskog kongresa...

Piše pjesme, oglede, djela za djecu, kratke priče, aforizme, književnu kritiku, stručne i novinarske članke, kolumne, uređuje knjige te prevodi. Zastupljen je u različitim antologijama, a uvršten je i u čitanke i lektiru hrvatskoga naroda u BiH. Prevođen je na različite jezike te nagrađivan.

Suraduje u različitim medijima. Pokreće te kao glavni i odgovorni urednik vodi časopis *Stopama pobijenih*. Opširnije o njegovu životu i radu može se doznati na stranicama portala *miljenko.info*.

Djela

PJESME: *Unatoč svemu* (Naša ognjišta, Tomislavgrad, 1994.), *Pjesma blizini* (Ceres, Zagreb, 1995.), *Kaplja* (Ziral, Mostar - Zagreb, 1997.), *Sirovi blues* (Ziral, Mostar

– Zagreb, 2001.), *Golgote glas* (DHK HB – Matica hrvatska, Mostar – Čitluk, 2002.), *Dobro jutro, kolonijo* (DHK HB – Dan, Mostar – Zagreb, 2006.), *Stopama mira* (Informativni centar »Mir« Međugorje – K. Krešimir, Međugorje – Zagreb, 2009.), *Kapaju sjene* (DHK HB – K. Krešimir, Mostar – Zagreb, 2010.), *Stopu po stopu* (DHK HB – Matica hrvatska, Mostar – Vrgorac, 2016.), *Jednom* (Matica hrvatska, Čitluk – Šibenik, 2019.), *S Njim hodi* (Matica hrvatska, Čitluk – Vinkovci, 2022.).

Izabrane pjesme: Prijatelji (Naklada Jurčić, Zagreb, 2000.).

KRATKE PRIČE: *Ne dirajte bijelog labuda* (FRAM-ZIRAL – Naklada K. Krešimir, Mostar – Zagreb, 2005.), *Propetlje* (DHK HB – Matica hrvatska, Mostar – Vrgorac, 2014.)

OGLEDI: *Ta vremena* (K. Krešimir, Zagreb, 1995.), *Paljenje svijeće* (ICMM, Međugorje, 1998.), *Raspretavanje vatre* (ICMM, Međugorje, 2001.), *Rijeka* (ICMM, Međugorje, 2002.), *S druge strane* (Naklada K. Krešimir – Matica hrvatska, Zagreb – Čitluk, 2011.), *Halo, ovdje Herceg Bosna* (Naklada Bošković – HRsvijet – Grač; Split – München – Zagreb, 2012.), *Niz mitnicu* (Matica hrvatska – HRsvijet; Vrgorac – München – Čitluk, 2014.), *Podno križa* (Matica hrvatska, Čitluk – Vrgorac, 2015.).

DJEČJA KNJIŽEVNOST: *Slikovnice: Čudesni dani, Moj molitvenik, Priča o Suzani, Kraljica Mira* (Miljenko Stojić – Krešimir Šego, *Anđeli moji*, ICMM, Međugorje, 1999.), *Ivan pod križem* (ICMM – Cvitak, Međugorje, 2001.).

Romani: Računalko (DHK HB – FRAM-ZIRAL – Dan, Mostar – Zagreb, 2007.), *Did Jozo* (Gral Široki – Cvitak – Matica hrvatska, Zagreb – Međugorje – Čitluk, 2013.), *Cvrk-cvrk* (Matica hrvatska, Čitluk – Vrgorac, 2017.).

Kratke priče: Mirkove priče (Cvitak – Alfa, Međugorje – Zagreb, 2010.), *Orao leti visoko* (Matica hrvatska, Čitluk – Vinkovci, 2021.).

KNJIŽEVNA KRITIKA: *Riječ po riječ* (Naklada DHK HB – Dan, Mostar – Zagreb, 2007.).

PRIJEVODI: *Sa svetom Klarom* (Vijeće franjevačkih zajednica. Zagreb, 1993.), *S onu stranu side* (Cenacolo, Saluzzo, 1999.), *Razgovori svetaca na Trgu sv. Petra* (Ziral, Mostar – Zagreb, 2001.).

MULTIMEDIJA: *Svetište Kraljice Mira* (ICMM, Međugorje, 2000.).

Recenzije

DOMOVINA

Pjesnik i svećenik, svećenik – teolog i pjesnik, uz to dobar kritičar. Poeta i u pričama! Poetološko i teološko korespondiraju, kod Stojića idu ruku pod ruku.

Uz to nove priče, a tematika uglavnom već dugo pričana, sada osvježena jezikom, izriječkom i topografijom kamenite i škrte Hercegovine. Uvinute i zapletene u ralje života i smrti, nesmiljeno fratar progovara – kao da govori »nad otvorenim grobom«, a govori o životu, bolje reći o preživljavanju uvijek nesklonih i antihrvatskih režima. O vječitoj borbi dobra i zla – koje se znade ispreplesti u jednoj jednostavnoj rečenici, jednoj misli.

Stojić je jednostavan: jednostavan jezik, jednostavna domaća, a aktualna tema i dilema. Kroz tu jednostavnost proizlazi jedinstvenost likova, njihova domišljatost bez obzira na to o komu je riječ: o Pivcu, Profesoru, Purgeru i Hercegovcu, nacionalnom neprijatelju (među nama kakvi jesmo), o traganju za minobacačem i minobacačkom pripravom, onom osvetničkom, o Rikiju koji se domišlja kako preživjeti što bezbolnije, a ništa ne raditi. Ili, pak, o Stipici kao partneru i oponentu – kojemu je Gospa Međugorska razbistrila pamet kako bi

došao doma, te o adresi na odbačenu paketu nakon rata i pozivom brzoglasom nakon kojeg slijedi uzvratni poziv, unatoč svemu, da ova druga strana želi pomoći. Ili o Ruži koja traži posao dok ratnik Damir sve više upada u sebe, u alkohol, u depresiju, obolijeva od PTSP-a i ostavlja poručicu znancu o izvršenju samoubojstva. Ili o Maći i četnicima koji su uhvatili Hrvate i postrojili ih u red za strijeljanje, a u međuvremenu nailaze unproforci, neskloni Hrvatima, i pakuje te jadne isprepadane Hrvate u kamion. Četnicima ništa. Mate je prožvakao koju englesku riječ, a taj Maći (Jusuf) poznavao je izvjesnoga brkajliju. Tek kada je odjeknuo rafal u zrak, četnici su uvidjeli da nema šale i puštaju nedužne Hrvate. »Ne će dvaput« govori o Marku koji je dobio posao u policiji, sreo se s Marinkom, bivšim jugokomunistom koji je zapravo istodobno bio i švercer i doušnik. Čim se stric oporavio, odveden je na uzletišta, a odatle u Kaliforniju k ostatku obitelji. Dao je dva sina za Hrvatsku. »Samo ja« je crtica o sprovodu partijca i cijeloj komediji oko sprovida koji don Matko ne htjede voditi.

Mnogi su udbaši još lutali skrivajući se u planinama, a zapravo su još radili svoj posao jer se, na žalost, Hrvati (i to ne mali broj) još nisu ni umno ni praktično oslobodili jugokomunizma, koji je bio opasniji, podmukliji od otvorena četništva. Na koncu je »Glasnije«, kratka priča u kojoj je jedan od glavnih likova Mate kada se u vrijeme COVID-a nisu smjele govoriti mise pa je takvu uputu

dao i biskup. No, Mati je bila obljetnica smrti pok. oca i htio je pod svaku cijenu da se misa govori. Uz podbavanje drugih on se izborio za svoje pravo pa je svećenik unatoč zabrani govorio misu za samoga Matu kojemu se jedan po jedan počеше pridruživati ovi koji su ga o/d/ govarali! Kako biskup može zabraniti mise? Pa je li Crkva Božja kuća u kojoj, u svetoj euharistiji, stanuje Tijelo Kristovo. Očito je Mate, kako bi se to suvremenim jezikom reklo, bio antivakser. I sam je auktor, veliki zagovornik Međugorske Djevice, na toj strani. A kako i ne će biti kad je svoj život posvetio teološkom humanizmu i vjeri u Boga.

Govoreći o ovoj kratkoj knjizi s dvanaest kratkih priča, dominantne su misli i slutnje o ostvarivanju stoljetnoga hrvatskoga sna, koji je ostvaren uz žrtve i odricanja, zatim slutnja i bojazan od jugokomunista u domovini (Hrvatskoj i BiH), koji će praviti probleme narodu i ljudima koji su dali sve ili gotovo sve i plebiscitarno pozdravili rađanje slobode i demokracije, te izlazak iz okova prve, a onda i druge Jugoslavije.

Europejci nisu u početku s radošću prihvatili Hrvatsku, počev od susjedne Slovenije pa nadalje, ali to je nekako i riješeno. No, navala migranata u BiH pa u Hrvatsku danas je već zamutila razum političarima, vojsci – te prijetnje od pojedinih tzv. ljevičara i zelenih. Europa još ne shvaća davno izrečene riječi Gadafija – zašto se ide u Europu, unatoč paljevini Parisa, Marseillea, problemima

u Berlinu i cijeloj Njemačkoj ma koliko se to danas zataškavalo. Proces je otpočela Angela Merkel, a treba reći da ni papa Bergoglio u svojoj plemenitosti ne vidi iz argentinske perspektive odnos Orijenta i Okcidenta. Gdje su kršćani – »na putu za Damask«, gdje u Pakistanu, gdje u libanonskim cedrovima? Što čini Indija i Kina..., itd., sa svojim kršćanima!? Ima li se tko zauzeti za njih?! U Europi vidimo militantni islam, tzv. islamiste u Francuskoj, Švedskoj, Njemačkoj, Austriji, neutralnoj Švicarskoj...

Sve to vidi fra Miljenko Stojić premda se okružio svojom domajom koja također ima bezbrojne probleme i dileme – većina ih je u ovoj kratkoj, duhovitoj i tragičnoj knjižici obuhvaćena, ili barem načeta. Fra Miljenko je seizmograf svih društvenih zbivanja i problema, kao pjesnik, kao intelektualac! Poznate su mi ove teme i otprije s tim što su sada dublje, što su razgolićene do prepoznatljivosti - na one - na koje se odnose. Jezik je jednostavan, da bi se uskliknulo od te jednostavnosti, no daleko je od priprostosti. Moram priznati da sam pjesnika Miljenka poznavao i kroz priče za djecu (npr. Računalko), ali ovu jednostavnost i jedinstvenost, a takovu dubinu i misaonost do sada nisam sreo kod fra Miljenka. Ove su me priče dirnule i dodirnule, ne samo u srce već su me intelektualno i spiritualno jednostavno ostavile nemirnim – uz/nemirenim.

Očito je da nam fra Miljenko ima još što reći u ovom stilu – ovako lapidarno, lako, a duboko. Pohvaljujem ovu

mješavinu književnoga i jezika područja iz kojeg stvara-
telj potječe. Nadam se da će u prozi auctor nastaviti ovim
putom.

Zdravko Kordić

STOJIĆEVI SNOPOVI ZLATNE SVJETLOSTI

Knjiga priča Miljenka Stojića *Priča o njoj* sadrži 12 kratkih priča - »Pivac«, »Profesor«, »Dragec, Mate, pravi...«, »Narodni neprijatelj u selu«, »Minobacačka priprava«, »Riki«, »Adresa«, »Maći«, »Ne će dvaput«, »Samo ja«, »U planini« i »Glasnije«.

Na prvi bi pogled Stojićeve priče po svojim naslovima mogle lako zavarati čitatelja kako je riječ o jednostavnim i običnim proznim zapisima. No, naprotiv! Pomno birani, upravo njihovi nedorečeni i sustegnuti naslovi, gotovo sadrže osnovne odlike Stojićeva načina pripovijedanja u kojem naglašen, zapravo vidljiv dio postaje cjelinom pa priča svojim raspletom, umjesto obične, postaje vrlo neobičnom. Takav »stojićevski« rasplet ne traži samo čitateljevu suradnju, inače poznatu u suvremenijoj književnosti, nego ga, kao sudionika u pripovjednom procesu, potiče na djelatno doumljivanje.

Svih dvanaest priča motivsko-tematski oslikavaju hrvatsku zbilju zadnjih stotinjak godina. Protagonisti su im ljudi koje poznajemo iz najbližega susjedstva, obiteljske i vlastite prošlosti. Oni svoje ključne odluke, inače bitne za svojevrsan katarzični rasplet, stvaraju na temelju usađene tradicije, ali tradicije prožete dobrim i nevidljivim

Duhom, što Stojića, između ostaloga, svrstava i u red katoličkih književnika.

U Stojićevu pripovijedanju nema patetike, moraliziranja, pouke ni tendencioznosti jer onaj nevidljiv duh »puše tamo gdje hoće« pa se tek vide njegovi učinci. To i jest odlika dobre književnosti te njegovo svrstavanje u red književnika katoličkoga nadahnuća nije nedostatak. Dapače, riječ je o zrcima literarne svjetlosti koja razgone dubok mrak što se pozamašno uvukao u same temelje umjetnosti riječi! Zato su Stojićeve riječi svojevrsni darovi dobrote koji oplemenjuju čovjekovu dušu dok, svemu unatoč, istodobno svjedoče kako dobrota i praštanje ne samo da nisu mrtvi nego su nasušna ljudska potreba.

Devet se priča tematski bavi tragičnom sudbinom hrvatskoga čovjeka tijekom postojanja dviju jugoslavenskih država, zapravo stradanjem tijekom ratova i teških razdoblja u poraćima te tijekom Domovinskoga rata.

Dvije bi se priče uvjetno mogle svrstati i u one koje se bave društvovnim pitanjima (»Adresa« i »U planini«). Dok »Adresa« tematizira problem suicida braniteljske populacije u razdoblju poslije pobjede u Domovinskom ratu te teško stanje njihovih obitelji, priča »U planini« problematizira odlazak hrvatske mladeži na rad u inozemstvo i pitanje nedostatka radne snage u zemlji.

Problem zapošljavanja hrvatskih branitelja tematiziran je i u priči »Ne će dvaput«, no u nju je upleteno i pitanje »vječne« potrebe za policijskim kadrom koji smo

kao mlada država nasljeđivali od protuhrvatskih i okupacijskih režima.

U Pripovijesti »Glasnije« bavi se problemom koronske pandemije, poglavito u crkvenim krugovima.

U priči »Samo ja« obrađen je tužan životni kraj bivših vlastodržaca.

Sudbine pojedinaca u teškim vremenima oslikane su u pričama »Pivac«, »Profesor«, »Dragec, Mate, pravi...«, »Narodni neprijatelj u selu« i »Maći«.

Mali Viktor u priči »Pivac« slika je hrvatskoga otporaša jugoslavenskoj komunističkoj vlasti u razdoblju poraća kad je režim seljačkom pučanstvu oduzimao temeljna sredstva za prehranu i opstanak obitelji. Hercegovina je prepuna ovakvih nemilih događaja.

U priči »Profesor« oslikana je nevolja hercegovačkih fratara i odnos komunističkoga režima prema Crkvi.

Priča »Dragec, Mate, pravi...« kroz događaje Hrvatskoga proljeća slika sudbinu triju hrvatskih naraštaja, a kroz lik Drageca očituje se općenacionalna solidarnost kao i povezanost iseljene i domovinske Hrvatske.

Kroz priču »Narodni neprijatelj u selu« Stojić je tematizirao pjevanje nepoćudnih pjesama koje su u prvi plan, kao ključni politički problem, izbile u prvoj polovici 80-ih godina.

Dobrota u priči »Maći« probija kroz reakciju crnoga Unproforova vojnika koji od četničkoga zlosilja spašava skupinu Hrvata ostalih na području koje su zaposjeli Srbi.

Dok se u priči »Minobacačka priprava« bavi obuzdavanjem većega zla, u pripovijetci »Riki« bavi se pitanjem praštanja.

Stojićeve su priče ispredene na standardnom hrvatskom jeziku, a u karakterizaciji i oslikavanju pojedinih likova rabi dijalekt, što pričama uz bogat kolorit daje i svojevrsnu uvjerljivost, a na određen način locira i životni prostor glavnih junaka svojih priča.

Ove tople ljudske priče, kao kapi dobrote, blagotvorno djeluju na um i svako dobronamjerno srce, a u hrvatsku književnost bacaju stojićevske »snopove zlatne svjetlosti«.

Mate Kovačević

Kazalo

Pivac	5
Profesor	10
Dragec, Mate, pravi...	17
Narodni neprijatelj u selu	25
Minobacačka priprava	30
Riki	36
Adresa	42
Maći	48
Ne će dvaput	53
Samo ja	60
U planini	66
Glasnije	72
<i>Životopis</i>	79
<i>Recenzije</i>	
Domovina	83
Stojićevi snopovi zlatne svjetlosti	88

Nakladnici

Matica hrvatska

K. Tomislava b. b., GŠD I. kat
88 260 Čitluk
tel./faks: +387 36 642-547
e-adresa: hmatica.citluk@tel.net.ba

Matica hrvatska

Foša 12
20 355 Opuzen
e-adresa: mhogranakopuzen@gmail.com

Za nakladnike

Andrija Stojić
Miroslav Vidović

Oblikovanje i računalni slog

FRAM-ZIRAL, Mostar

Tiskano u Mostaru mjeseca studenoga 2023.

Tisak

FRAM-ZIRAL, Mostar

Miljenko Stojić je seizmograf svih društvenih zbivanja i problema, kao pjesnik, kao intelektualac! Poznate su mi ove teme i otprije s tim što su sada dublje, što su razgolićene do prepoznatljivosti - na one - na koje se odnose. Ove su me priče dirnule i dodirnule, ne samo u srce već su me intelektualno i spiritualno jednostavno ostavile nemirnim – uz/nemirenim.

Zdravko Kordić

Stojićeve su priče ispredene na standardnom hrvatskom jeziku, a u karakterizaciji i oslikavanju pojedinih likova rabi dijalekt, što pričama uz bogat kolorit daje i svojevrсну uvjerljivost, a na određen način locira i životni prostor glavnih junaka svojih priča. Ove tople ljudske priče, kao kapi dobrote, blagotvorno djeluju na um i svako dobronamjerno srce, a u hrvatsku književnost bacaju stojićevske „snopove zlatne svjetlosti”.

Mate Kovačević

www.miljenko.info

ISBN 978-9926-495-29-9

Cijena BiH: 15 KM

ISBN 978-953-50575-1-2

Cijena HR: 8 €